

Muhasebe Eğitiminin Öğrencilerin Sözlü İletişim Kaygısı Üzerindeki Etkisi

Nurten GÜLER¹

Utku ŞENDURUR²

Özet

Küreselleşen dünya, rekabet ve hızla gelişen teknoloji, paralelinde muhasebe ve muhasebecilik mesleğini de değiştirmiştir. İşletme, muhasebe aracılığı ile konuşulduğu için muhasebeye işletmenin dili de denilebilir. Bu noktada işletmenin dili olan muhasebeyi ifade etmek ise meslek mensubu olan muhasebecilere düşmektedir. Muhasebe meslek mensupları, işletmelerin finansal yönetimleri açısından stratejik öneme sahip bir iletişim aracı olma misyonunu üstlenmişlerdir. Böylesine kritik bir noktada bulunan muhasebecilerin ise mesleklerini en iyi şekilde icra edebilmeleri, sözlü iletişim yeteneklerinin güçlü olmasına bağlıdır. Böylelikle daha çok bilgi ve daha çok kanıt elde ederek mesleklerini kusursuz olarak icra edebilirler. Sözlü iletişim becerisinin yüksek olması genetik ve çevre olmak üzere iki unsura bağlıdır. Sözlü iletişim becerisinin çevrenin etkisiyle de şekillenmesinde ise eğitim kurumlarında verilen eğitim büyük bir rol oynamaktadır. Bu çalışma muhasebe eğitiminin öğrencilerin sözlü iletişim kaygısı üzerindeki etkisini araştırmaya yöneliktir. Çalışmada öğrenciler, muhasebe eğitimi programına giriş aşamasında olan ve programdan mezun olmak üzere olan, ayrıca İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin muhasebe eğitiminin yoğun olduğu işletme bölümlerinde eğitim gören ve muhasebe eğitiminin nispeten daha az olduğu diğer bölümlerde eğitim gören öğrenciler olarak ikiye ayrıştırılmıştır. Toplam 168 öğrenciye, McCroskey'nin iletişim kaygısını ölçmek üzere hazırladığı anket uygulanmıştır. Çalışmada gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ölçmek için uygulanan t-testi (Independent-Samples T Test) sonuçlarına göre, gruplar arasında önemli ve anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, muhasebe eğitiminin öğrencilerin sözlü iletişim kaygısını azaltarak iletişim becerilerinin gelişmesi üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Muhasebe Eğitimi, İletişim, Sözlü İletişim, İletişim Kaygısı

The Effect of Accounting Education On Students' Verbal Communication Anxiety

Abstract

The globalizing world has changed the accounting and accountancy profession in parallel with competition and rapidly developing technology. Since business is spoken through accounting, accounting can also be called the language of the business. At this point, it is up to the accountants who are members of the profession to express accounting, which is the language of the business. Accounting professionals have undertaken the mission of being a strategically important communication tool for the financial management of businesses. Accountants who are at such a critical point, on the other hand, can perform their profession in the best way, depending on their strong verbal communication skills. Thus, they can perform their profession flawlessly by obtaining more information and more evidence. High verbal communication skills depend on two factors: genetics and environment. The

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi / Submitted: 17.8.2021 Makale Kabul Tarihi / Accepted: 10.1.2022

¹ Sorumlu Yazar, YL Öğrencisi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağrı/ Türkiye, nurten.karabalta@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-4386-5974>

² Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Ağrı/ Türkiye, usendurur@agri.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-8303-4315>

Atf (Citation): Güler, N. ve Şendurur, U. (2022). Muhasebe eğitiminin öğrencilerin sözlü iletişim kaygısı üzerindeki etkisi. *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi* 2(1), 14-33.

education given in educational institutions plays a major role in shaping the verbal communication skill with the effect of the environment. This study aims to investigate the effect of accounting education on students' verbal communication anxiety. In the study, the students were divided into two groups as students who are at the beginning of the accounting education program and are about to graduate from the program, as well as those studying in the business departments of the Faculty of Economics and Administrative Sciences where accounting education is intensive, and those who study in other departments where accounting education is relatively less. A questionnaire prepared by McCroskey to measure communication anxiety was applied to a total of 168 students. According to the results of the t-test applied to measure whether there is a significant difference between the groups in the study, it has been found that there are no significant difference between the groups. According to the results of the study, it can be said that accounting education has no effect on the development of communication skills by reducing students' verbal communication anxiety.

Keywords: Accounting, Accounting Education, Communication, Oral Communication, Communication Anxiety

1. GİRİŞ

Muhasebe işletmeler için ekonomik ve finansal veriler sunan bir bilgi sistemi olduğu için aynı zamanda çok önemli bir işletme fonksiyonu haline gelmiştir (Akdoğan ve Aydın, 1987: 221). İşletmelerde muhasebe departmanlarının eksiksiz, hatasız ve doğru bir biçimde maksimum kaliteyle işlemesi, iyi bir muhasebe eğitimi almış muhasebecilerle mümkündür. Geçmişe yönelik sağlıklı, eksiksiz ve doğru bilgiler sunan muhasebe, geleceğe yönelik planların yapılmasında, doğru, etkin ve reel kararların alınmasında, fırsatlar ile tehditlerin algılanmasında, işletmenin güçlü ve zayıf yönlerinin tespit edilmesinde rehber niteliğindedir. Bahse konu tüm bu iş ve işlemlerin başarıyla sonuçlanabilmesinin yolu muhasebe mesleğini benimseyen kişilerin iyi bir eğitim almasından geçmektedir (Karasioğlu ve Duman: 2011: 165). İyi bir muhasebe eğitimi almış olan meslek mensuplarının bilgi gücüdür ilkesinden hareketle özgüvenlerinin ve sözlü iletişim becerilerinin yüksek olması beklenir. Muhasebeci etkin bir iletişim yeteneğine sahip değilse, ürettiği bilgi ne kadar doğru olursa olsun, bilgiyi kullananları istemeden de olsa yanlış yönlendirebilir yanlış algılamalar telafisi mümkün olmayan yanlış kararlara sebebiyet verebilir. Muhasebede iletişimin göz ardı edilemeyecek kadar önemli olması, bu mesleği yürütenlerin iletişim konusunda kendilerini geliştirmelerini kaçınılmaz kılmıştır. Etkin bir muhasebe iletişiminin altyapısını mesleğe başlamadan önceki eğitim oluşturmaktadır. Bu nedenle üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin kalitesi, muhasebe mesleğinin kalitesini belirlemektedir. Başarılı ve alanında uzman bir muhasebeci yetiştirebilmenin yolu, üniversite eğitimi esnasında öğrencilere mesleki ve teknik bilgiler yanında sözlü ve yazılı iletişim becerisi de kazandırabilmekten geçmektedir (Demir, 2005: 118). Küreselleşme ile beraber muhasebeden elde edilen verilere olan ihtiyaç her geçen gün daha da artmıştır. Bu durum muhasebeyi ve muhasebeciyi finansal açıdan çok daha stratejik öneme sahip bir hale getirmiştir (Özkan ve Aksoy, 2015). İşletmeler için muhasebenin öneminin bu denli artması muhasebe eğitiminin de son derece önemli olmasını kaçınılmaz kılmıştır. Kaliteli bir muhasebe eğitimiyle finansal veriler doğru, anlaşılır ve güvenilir bir şekilde analiz edilecek ve böylece ilgi duyanlara daha sağlıklı bir şekilde raporlanıp yorumlanabilecektir (Gönen, 2016). Mesleğin getirdiği bilgi birikimini uygulamalı olarak aktarma olan yorumlayabilme için ise muhasebecinin sözlü iletişim becerisinin iyi olması gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı; muhasebe eğitiminin öğrencilerin iletişim kaygısı üzerindeki etkisini araştırmak ve sözlü iletişim becerisini etkileyip etkilemediğini, etkilediyse ne yönde etkilediğini bulmaktır. Bunun için muhasebe eğitimi programına giriş aşamasında olan ve programdan mezun olmak üzere olan ile işletme bölümünde eğitim gören ve diğer bölümlerde eğitim gören öğrenciler üzerine bir araştırma yapılmış ve sonuçlar karşılaştırılmıştır. Literatür incelendiğinde, muhasebe eğitimi ve iletişim kaygısı konusunda ayrı ayrı çalışmalar yapıldığı fakat muhasebe eğitiminin sözlü iletişim kaygısı üzerindeki etkisine yönelik çalışmaların yetersiz sayıda olduğu görülmüştür. Türkiye’de ise iletişim ve muhasebe ilişkisini araştıran az sayıda çalışma bulunduğu görülmüş; iletişim kaygısı ve muhasebe eğitimi inceleyen ise Şendurur ve Karacaer’in (2013) çalışması dışında herhangi bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Çalışmanın literatürdeki bu boşluğu doldurması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmada ilk olarak muhasebe, iletişim, iletişim kaygısı kavramları üzerinde durulmuştur. Ardından muhasebe eğitimi ve muhasebe meslek mensuplarından beklentilere değinilmiştir. Daha sonra literatür

taraması, araştırma bulguları ve çalışmanın kısıtları hakkında bilgi verilerek sonuç ve öneriler kısmıyla çalışma sonlandırılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Muhasebe Kavramı

Muhasebe; işletme için finansal öneme sahip olay ve işlemlerle ilgili verileri para birimi ile ölçülebilen tutarlar ve sayısal sonuçlar halinde toplar. Bu verileri işletmenin durumu ve faaliyetleri ile ilgisi bulunan işletme dışındaki üçüncü kişi ve kurumlar ile işletme içindeki yöneticilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak kaydeder, sınıflandırır ve özetleyerek dönemsel olarak finansal durum tablosu ve gelir-gider tablosu gibi raporlar halinde sunar. Nihai sonuçları yorumlar ve analiz eder. Kısacası; bir ölçme, değerlendirme ve iletişim aracı olan muhasebe, sistemli bir bilgi akışı sağlamaktadır (Büyükmirza, 2017: 27).

Muhasebe, bir işletmenin kaynaklarına nasıl sahip olduğunu ve bu kaynakları nasıl kullandığını, işletmenin faaliyetleri sonucunda kaynaklarında meydana gelen artış ve azalışları ile finansal durumunu gösterir bilgiler üreten ve bu bilgileri ilgili kişi ve kuruluşlarla paylaşan bir bilgi sistemidir (Sevilengül, 2007: 9).

Muhasebenin fonksiyonları başka bir ifadeyle muhasebenin işlevleri; kaydetme, sınıflandırma, özetleme, raporlama ve yorumlamadır. İşletmeyle bağlantısı olan işletmenin içinde ve dışında bulunan üçüncü kişilere yani; yöneticilere, ortaklara, paydaşlara ve finansal bilgidan yararlanacak olan kişi ve kurumlara işletme ile ilgili doğru ve güvenilir bilgileri zamanında ve eksiksiz sunmak muhasebenin bir işlevidir (Bozdemir, 2016:4).

Tüm dünyada genel kabul görmüş muhasebenin temel kavramları ise; sosyal sorumluluk kavramı, kişilik kavramı, işletmenin sürekliliği kavramı, dönemsellik kavramı, parayla ölçülme kavramı, maliyet esası kavramı, tarafsızlık ve belgelendirme kavramı, tutarlılık kavramı, tam açıklama kavramı, ihtiyatlılık kavramı, önemlilik kavramı ve özün önceliği kavramıdır (Sevilengül, 2005).

İşletmelerin faaliyet konularıyla ilgili olarak ihtiyaç duydukları sayısal bilgiler birçok yönden birbirinden farklıdır. Bu durum muhasebeyi dallara ayırmıştır. Bunlar finansal muhasebe olarak da adlandırılan genel muhasebe, yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesidir (Büyükmirza, 2017:27-30).

Muhasebenin en önemli amacı; işletmenin mali nitelikteki olaylarını kaydederek sınıflandırmak, özetleyerek analiz etmek ve yorumlamaktır. Böylece ilgili kişilere doğru ve kaliteli veri akışı sağlar. Bu veriler işletmenin ödeyeceği vergiden, gelir-gider kontrolüne, yönetimden, gelecek hakkında öngöründe bulunmaya ve kritik kararları alabilmeye kadar birçok alanda kullanılmaktadır (Sevilengül, 2007: 16).

2.2. İletişim Nedir?

Bireyler arası bir etkileşim süreci olan iletişimin birçok tanımı mevcuttur. Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre iletişim; “duygu ve düşüncelerin, akla uygun şekilde başkalarına aktarılması, bildirim ve haberleşme” şeklinde tanımlanmaktadır. İletişim; kişi veya gruplar arasında bilgi, duygu, düşünce ve tutumların semboller aracılığıyla aktarılmasıdır (Önal, 1977: 22).

Kimin, neyi, kime, nasıl ve ne ile söylediği olan iletişimin temel öğelerini kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve dönüt oluşturmaktadır. (Küçükahmet 2004: 194). İletişimin; sözlü, sözsüz, yazılı ve kişilerarası vb. gibi çeşitli türleri vardır. İletişim türlerinden biri olan sözlü iletişim; duygu ve düşüncelerin dil aracılığıyla sözcükler kullanılarak iletilmesidir. Bu durumda sözlü iletişime konuşma dili de denilebilir (Zılhoğlu,1993).

İletişim insanoglunun varlığını sürdürebilmesi için en az hava kadar ihtiyaç duyulan bir gereksinimdir. İletişim kendimizi tanıtılabildiğimiz, anlayıp anlatabildiğimiz kadar başkasını da anlayabildiğimiz ölçüde amacına ulaşır. İnsanlar bazen düşüncelerini ve eylemlerini paylaşmak için iletişim kurarken bazen de karşı taraftaki bireyleri bilgilendirmek, ikna etmek, yönetmek, eğlendirmek için iletişim kurarlar (Tutar, 2003: 43). Tüm bu süreçlerdeki esas amaç; ortak paydada anlaşmak ve uzlaşmaktır (Şimşek, 2010:204).

İletişim sürecinde kişilerin birbirleriyle uzlaşmalarını, tam olarak iletişim kurmalarını olumsuz olarak etkileyen, mesajın doğru bir şekilde iletilmemesine neden olan etkenlere iletişim engelleri denilmektedir. İletişim

engellerini şu şekilde sıralamak mümkündür. Kişisel engeller, kanal engelleri, psikolojik engeller, fiziksel uzaklık, zaman baskısı ve kesintilerdir. Buradaki kişisel engellerle anlatılmak istenen ise; bilgi eksikliği, statü, cinsiyet ve kültürel farklılıklar vb. gibi engellerdir (Tutar ve Yılmaz, 2008: 71-86).

2.3. İletişim Kaygısı

TDK'ye göre kaygı; “genellikle kötü bir şey olacaktı düşünmesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dili Kurumu, 2013).

İnsan doğuştan sevinç, korku, üzüntü, öfke gibi birçok duyguya sahiptir. Bu temel duygulardan korkunun yaygınlaşmış kaynağı diye adlandırılan bir türü ise kaygıdır. Günlük dilde kaygı terimi daha çok endişe anlamında kullanılırken psikiyatri uzmanları ise bunu (anxiety) anksiyete olarak adlandırmaktadırlar (Dağ, 1999: 168).

Bireylerin alıştığı çevrelerinin değişmesi, davranışlar ve inançlar arasındaki tutarsızlık, gelecekle ilgili belirsizlik gibi durumlar kaygıya neden olmaktadır. Cüceloğlu'na göre kaygının başlıca sebepleri; belirsizlik, iç çelişki, olumsuz sonuç beklentisi ve desteğin çekilmesi şeklinde sıralanmıştır (Cüceloğlu, 2005: 277-278).

Kaygının birçok türü olmakla birlikte en çok bahsedilenler arasında durumluk (çevre) ve sürekli (genetik) kaygı türleri yer almaktadır. Durumluk kaygı, bireyin yaşadığı anla ilgili olarak hissettiği stres ve baskıdır. Fizyolojik olarak da terleme, kızarma, titreme vs. gibi duygularla kendini göstermektedir. Stresin yoğunluğuna göre kaygı düzeyi durumdan duruma artar ya da azalabilir. Sürekli kaygı ise kişinin kaygıya yatkınlığının genetik olmasıdır. Kişinin objektif kriterlere göre normal olan durumları dahi tehlikeli olarak algılamasından kaynaklanmaktadır (McCroskey ve Beatty, 1984: 79-83).

İletişim becerisinin gelişimini engelleyen en önemli faktörlerden birisi de iletişim kaygısıdır (Daly ve McCroskey, 1974). İletişim kaygısı, beklenen ya da gerçekleştirilen bir iletişimdeki korku düzeyidir (Aly ve İslam, 2003).

İletişim kaygısı yüksek olan kişilerin kariyerlerinin, düşük olanlara oranla daha kötü olduğu yönünde bir algı mevcuttur (Scott ve diğerleri, 1978). İletişim kaygısı, hem bir dizi mesleğin algılanan arzu edilirliliğini hem de fiili iş seçimini etkilemektedir. Sözlü iletişim becerisi yüksek olan kişiler, daha çok iletişim gerektiren meslekleri seçerken düşük sözlü iletişim becerisine sahip kişiler için durum bunun tam tersidir (Daly ve McCroskey, 1974). İşverenler işe alma konusunda adayların not ortalaması ve sözlü iletişim becerilerinin yüksek olmasına dikkat etmektedirler (Aly ve İslam, 2003). Yüksek düzeyde iletişim kaygısı yaşayan kişiler, başkalarıyla iletişim kurma endişesi veya korkusu yaşarlar. Fakat muhasebeciler, işlerinde maksimum başarıya ulaşmak için müşterileriyle birebir iletişim kurmak zorundadırlar.

2.4. Muhasebe Eğitimi

Ülkemizde üniversitelerde muhasebe eğitimi; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde; İşletme, İktisat, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinde, Açıköğretim Fakültelerinde, yüksekokullarda ve meslek yüksekokullarında açılan muhasebe ile ilgili bölüm ve programlarda lisans ve ön lisans, Sosyal Bilimler Enstitülerinde açılan muhasebe programlarında ise yüksek lisans ve doktora düzeylerinde verilmektedir. Bu programlar ile muhasebe ile ilgili teknik bilgiler öğrencilere kazandırılmaktadır. Bu bölümlerden mezun olanlar, gerekli kriterleri sağladıktan sonra; muhasebe veya danışmanlık bürolarında, bankalarda, kamu kurumlarının veya özel sektörün muhasebe bölümlerinde çalışabilirler. Yeterli donanıma sahip olduktan ve gerekli sınavları başardıktan sonra serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir, yeminli mali müşavir olabilir veya üniversitelerde öğretim elemanı olarak görev yapabilirler. Tüm bu mesleklere sahip olan kişiler, mükelleflerle, diğer muhasebecilerle, müşterilerle, yöneticilerle, işletme dışındaki diğer kişilerle, bankalar-vergi dairesi gibi kurumlarla ve eğer eğitimlenirse öğrencilerle sürekli sözlü ve yazılı iletişim halinde olacaktır. Bu nedenle iletişim, muhasebe mesleğinde başarı ve muhasebe ile ilgili bilgileri kullanıcılara daha etkin bir şekilde iletebilmek için büyük bir önem arz etmektedir (Demir, 2005: 118-119).

Muhasebe eğitiminden, meslek için gerekli olan bilgi ve iletişim becerilerini öğrencilere kazandırması beklenmektedir. Bu bilgi ve becerilerin ise ancak ders programları ile kazandırılması mümkündür (Zaif ve Ayanoğlu, 2007: 117). Muhasebe eğitimi boyunca; İşletme, Hukuk, İktisat, Temel Bilgi Teknolojileri, Matematik,

Türk Dili, Yabancı Dil, Genel Muhasebe, Sosyoloji, Envanter ve Bilanço, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Sosyal Bilimlerde Yöntem Ve Araştırma Teknikleri, İstatistik, Pazarlama İlkeleri, Yönetim ve Organizasyon, İnsan Kaynakları Yönetimi, Davranış Bilimleri ve Örgütsel Davranış, Üretim Yönetimi, İşletme Finansmanı, Maliyet Muhasebesi, Sayısal Yöntemler, Müşteri İlişkileri Yönetimi, Stratejik Yönetim, Türk Vergi Sistemi, Muhasebe Denetimi, Şirketler Muhasebesi, Toplam Kalite Yönetimi, Yönetim Bilişim Sistemleri, Finansal Analiz, Yönetimde Güncel Yaklaşımlar, Yönetim Muhasebesi, Tüketici Davranışları vb. gibi dersler müfredatta yer almaktadır. Bu derslerin çoğu öğrencilerin teknik bilgiyle donanmasına yöneliktir. Bu ders ve ders içeriklerinin bir kısmından ise öğrencilerin iletişim becerilerinin özellikle sözlü iletişim becerilerinin gelişimine katkı sağlaması beklenmektedir. Örneğin; sosyoloji dersinden; sosyal statü, sosyal rol, sosyal yapı ve sosyal ilişkiler ve sosyal ilişkileri etkileyen faktörler konularından. Yönetim ve Organizasyon dersinden; yönetimin temel kavramları (yönetim, yönetici, lider ve organizasyon), karar verme konularından. İnsan Kaynakları Yönetimi dersinden; insan kaynakları yönetiminin önemi konusu ve kapsamı, işe alıştırma ve örgütsel sosyalleşme, eğitim ve geliştirme, kariyer planlama ve geliştirme, performans değerlendirme, ücret ve ödül yönetimi gibi konulardan. Örgütsel Davranış dersinden; örgüt içinde birey ve kişilik, tutumlar ve iş tatmini, bireysel farklılıkların temelleri, örgütlerde grupla çalışma teknikleri ve katılımlı yönetim, örgütlerde güdüleme süreci ve kuramları, örgütlerde liderlik ve kuramları, örgütlerde çatışma, örgütlerde stres ve yönetimi, örgütsel çevre ve teknoloji, örgütsel takım çalışmaları konularından. Davranış Bilimleri dersinden; insan davranışının psikolojik ve sosyolojik yönleri, küçük gruplarda bireylerarası etkileşimler ve bu özelliklerin iş yaşamına etkileri, örgüt kültürü konularından.

Muhasebe eğitimi programına giren öğrenciler bu programdan mezun oluncaya kadar, finans ve muhasebe konularında karar verme-problem çözme, değişim, yönetimi anlayışı, örgütsel çevre, liderlik, kişilerarası iletişim, performans ölçme, entelektüel sermaye oluşturma ve küresel yarışta stratejik ittifak kurabilme vb. gibi birçok konuda eğitim alırlar. Bu faaliyetlerin tümü hem yazılı hem de sözlü iletişim becerisini zorunlu kılmaktadır (Aly ve Islam, 2003). Bu sebeple muhasebe eğitiminden sadece kişiye muhasebe becerisini kazandırması değil aynı zamanda iletişim becerisini de geliştirmesi beklenmektedir. Aksi halde gelecekteki iş hayatlarında muhasebe eğitimi programlarından mezun olan öğrenciler, mesleki olarak sorumluluklarını ifa etmekte iletişim kaygısından kaynaklanan problemler yaşayabilirler.

Muhasebe eğitimi veren kurumların, muhasebe öğrencilerinin sözlü iletişim becerilerini de geliştirmesi gerekmektedir (May ve May, 1989). Fakat genel olarak muhasebe eğitimi kurumlarına geleneksel yöntemlere göre verilen muhasebe eğitimi ve eğitimin çıktılarını ölçmek üzere uygulanan sınavlardan dolayı, öğrencilerin iletişim becerilerinin azaldığı söylenebilir (Albrecht ve Sack, 2000).

Muhasebe programlarında öğrencilerin iletişim becerileri iyileştirilmeye çalışılsa da, bu çabalarına rağmen öğrencilerin iletişim becerilerinin eksik olduğu saptanmıştır. Bunun sebebi sözlü ve yazılı iletişim korkusudur. Sözlü iletişim korkusu; insanlarla fiili olarak iletişim kurma korkusuyken; yazılı iletişim korkusu, yazma becerisine yeteri kadar sahip olmamak ya da bu yeteneğe sahipken çekindikleri için bunu gerçekleştirememekten kaynaklanmaktadır (Demir, 2005: 122).

2.5. Muhasebe Meslek Mensupları ve Muhasebe Meslek Mensuplarından Beklentiler

Muhasebe meslek mensupları, genel geçer muhasebe prensipleri ve mevzuat hükümleri ile yasalara uygunluk açısından işletmelerin ekonomik, mali ve hukuki durumları ile vergiye ilişkin işlemlerini inceleyerek, yeri geldiğinde işletmeye danışmanlık, denetim, bilirkişilik yaparak görüşünü ilgililere bildiren kişilerdir (Kaygusuz ve diğerleri, 2014: 16) Muhasebeciler, bu faaliyetleri yerine getirirken sürekli bilgi toplamak zorundadır. İletişim becerisinin önemi ise bu noktada devreye girer. İletişim yeteneği güçlü olan, kişilerle sözlü iletişim kurmaktan çekinmeyen muhasebeci bilgi toplama konusunda meslektaşlarına nazaran bir adım öndedir. Yapılan araştırmalar neticesinde bilgi toplamada en önemli fonksiyonun muhasebecinin iletişim yeteneği olduğu tespit edilmiştir (Hirsch ve Collins, 1988; Shelby, 1993; Winiecki ve Ayres, 1999; Roach, 1999; Burk, 2001; Aly ve Islam, 2003). Birçok araştırmaya göre ise muhasebede başarılı olabilmek için, sözlü iletişim becerisinin yüksek olması gerekmektedir (Andrews ve Sigband, 1984; Aly ve Islam, 2003).

Muhasebeden elde edilen verilerin işletme yönetimi ve üçüncü kişiler tarafından son derece önemli olması muhasebenin işlevlerini ve muhasebeden beklentileri artırmıştır. Bu gelişmeler nedeniyle muhasebecilerin rollerinde de önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Muhasebecilerin bilgiyi hem hazırlayan hem de sunan kişiler olarak sadece doğru ve güvenilir kayıtlar tutması, muhasebe, denetim ve vergi bilgisi gibi teknik bilgilere sahip olması tek başına yeterli değildir. Bu görevi icra eden muhasebecilerin bu meslekte son derece önemli olan sözlü ve yazılı iletişim yeteneğine sahip olmaları gerekmektedir. Meslekteki başarı için bu becerilerin üniversite eğitimi ile kazandırılmış olması önem taşımaktadır (Demir, 2005: 117).

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların birçoğunda, muhasebe dersi alan öğrencilerin sözlü iletişim becerilerinin yetersiz düzeyde olduğu ve haliyle iletişim kaygı düzeylerinin ise yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Zaid ve diğerleri (1994) çalışmalarında, muhasebede bilgiyi sunanlar ve bilgiyi alanlar arasındaki entelektüel etkileşimin merkezi olarak rol alan iletişim becerilerinin muhasebe müfredatında yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Bu konuda yapılan az sayıda çalışmalardan ilki Morgan'a aittir. Morgan (1997), muhasebe meslek mensupları ve muhasebe eğitmenlerine, muhasebe öğrencilerinin sahip olması gerektiği iletişim becerilerinin neler olduğunu araştıran bir anket uygulamıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin birbirlerinin sözlü sunumlarını değerlendirmesi yönteminin, geri bildirim yalnızca öğretmenle sınırlı olduğu durumlara göre öğrencilerin sözlü iletişim becerilerini daha fazla geliştirdiği belirlenmiştir.

Stowers ve White (1999) muhasebe ve iletişim konulu çalışmalarında çeşitli işletmelere anket uygulamışlardır. Çalışma sonuçlarına göre, etkili iletişim becerilerinin geliştirilmesinin resmi muhasebe eğitiminin bir parçası olmadığı ve ortakların ve yöneticilerin, muhasebe meslek mensuplarının bu becerilere sahip olmalarını istedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışmada muhasebe mesleği için eğitimin geniş bir beceri ve bilgi yelpazesine sahip mezunlar yetiştirmesi ve bu genel beceriler arasında iletişim becerileri, entelektüel beceriler ve kişilerarası beceriler bulunması gerekliliğinden bahsedilmiş; mesleki açıdan bakıldığında etkili iletişim becerilerinin diğer becerilerden daha önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aly ve İslam (2003) literatürdeki önceki çalışmalar, sözlü iletişim becerisinin muhasebeciler için ne denli önemli olduğundan bahsetmişler, iş görüşmelerinde dikkat edilen en önemli hususun adayın sözlü iletişim yeteneği olduğundan söz etmişler fakat iletişim kaygısına değinmemişlerdir. Aly ve İslam muhasebe eğitiminin sözlü iletişime etkisini araştırdıkları çalışmalarında, muhasebe eğitiminin sözlü iletişim kaygısı ve yetenekleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlar ve birtakım çözüm önerileri sunmuşlardır.

Karaca (2003) muhasebe eğitimi alıp mezun olduktan sonra bir işe yerleşen öğrencilerin eğitimlerinin iş dünyasını memnun edecek düzeyde olmadığı konusunda bahsetmişlerdir.

Kalmış ve Yılmaz (2004), Özpeynirci ve diğerleri (2004) ve Kaya ve Daştan (2004) tarafından yapılan çalışmalarda ise muhasebe öğretim yöntemlerinin yetersiz olması, derslerin anlaşılabilmesi ve eğitim kalitesinin düşük olması gibi ortak bir sonuç çıkarılmıştır.

Akman ve Mungan (2004) çalışmalarında artık klasik öğretim yöntemlerinden arınıp, öğrenci merkezli ve daha dinamik olan çağdaş öğretim yöntemlerinin uygulanması gerektiğinden bahsetmişlerdir.

Demir (2005) çalışmasında, üniversitelerde kazanılan iletişim becerilerinin muhasebe mesleğindeki önemine değinmiş, öğrencilerin sözlü iletişim becerilerinin artırılmasına yönelik bir takım öneriler sunmuştur.

Balantine ve Larres'in (2009) çalışmalarında, geleneksel veya basit grup öğrenimi deneyimleyen muhasebe öğrencileri ile işbirlikli öğrenme gerçekleştirenler arasındaki beceri geliştirme algılarını karşılaştırmışlardır. Çalışmada, muhasebe eğitimi ile muhasebe mesleğinin gerektirdiği kişilerarası iletişim becerilerine sahip mezunlar yetiştirilmesini sağlanması ve bu becerilerin ise, grup çalışmaları yoluyla desteklendiği zaman başarıya ulaşacağını söylemişlerdir. Çalışmada ayrıca, işbirlikçi öğrenmenin kişilerarası iletişim becerilerinin

kazandırılmasında basit grup öğreniminden daha etkili bir model olduğu tespit edilmiştir. İşbirlikli öğrenme, öğrencileri profesyonel kariyerlerine hazırladığı gibi; öğrencilere bireysel bazda değil, gruplar halinde çalışma fırsatı sağlamaktadır.

Kutlu'ya (2010) göre, muhasebe alanındaki uygulamalar ile mevzuattaki hızlı ve sürekli değişimle birlikte muhasebe eğitiminin güncellenmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu bağlamda, muhasebe meslek mensuplarının karşılaştıkları değişiklikleri karşılayabilecek yeterli eğitim programları oluşturulmalıdır.

Karasioğlu ve Duman (2011) yaptıkları araştırmada iletişim kaygı düzeylerinin kişiden kişiye farklılıklar göstermesine rağmen, okullarda verilen eğitimle öğrencilerin iletişim becerilerinin artmasının ve iletişime daha açık hale gelebilmelerinin mümkün olduğunu savunmuşlardır. Temel öğrenme yaklaşımlarından biri olan derin öğrenme yaklaşımıyla, önceki bilgiler anımsanarak yeni fikirler açıklanabilir, tasnifi ve tartışmalar yapılarak temel öğrenme gerçekleştirilebilir şeklinde bir sonuca varmışlardır.

Şendurur ve Karacaer (2013) çalışmalarında muhasebe eğitiminin öğrencilerin iletişim yeteneği üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre, muhasebe eğitiminin öğrencilerin sözlü iletişim yeteneklerini geliştirdiği konusunda herhangi bir kanıt rastlanamamıştır.

Siriwardane ve Durden (2014) çalışmalarında, muhasebe mesleğindeki mevcut ve istenen iletişim becerileri hakkında bilinenlere ilişkin boşlukları vurgulamak amacıyla 1972-2012 yılları arasında yayınlanan toplam 19 çalışmayı incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre, muhasebeciler resmi olmayan iletişim becerilerinin önemini resmi iletişim becerilerinden daha üstün tutarken, muhasebe eğitimcileri ise, resmi iletişim becerilerinin resmi olmayan iletişim becerilerinden daha üstün olduğunu savunmaktadır. Hem sözlü hem de yazılı boyutlarda resmi ve gayri resmi iletişim becerilerinin göreceli önemi ve bunları destekleyen temel nitelikler ve unsurların çerçevelerinin kesin bir şekilde belirtilmediği görülmüştür.

Zamanianfar ve diğerleri (2014) çalışmalarında, üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin mevcut durumunu anlatarak, işverenlerin öğrencilerin yeterli muhasebe bilgisi ile mezun olmadıklarını düşündüklerini göstermişlerdir. Muhasebe derslerinin işverenlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve organizasyonların muhasebe prosedürlerini ve mali yapılarını anlamak için yeterli olmadığından bahsederek, muhasebe eğitiminin geliştirilmesi gerektiği konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

Güney (2017) çalışmasında, muhasebe meslek elemanı adaylarının iletişim beceri özelliklerinin cinsiyet, yaş, mezun olunan lise türü, uzun süre yaşamlarını geçirdikleri yerleşim yeri ve üniversite öğrenimi sırasında staj yapma yapmadığına göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, Ticaret Lisesi Mezunları ile Düz Lise mezunları arasında iletişim becerileri ortalamaları açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Bozkurt ve Soylu (2018) iletişim alanında eğitim alan lisans ve ön lisans öğrencilerinin reklamcılık mesleğine yönelik algılarını karşılaştırmayı amaçlayan çalışmalarında, iletişim eğitiminin önemini ortaya koymuşlardır.

Dzhanuzakov ve diğerleri (2020) çalışmalarında, Üniversite öğrencilerinin iletişim becerisi düzeyleri farklı değişkenlere göre incelemişler ve öğrencilerin okudukları bölümlere göre iletişim becerileri farklılık gösterirken, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi, ailenin gelir durumu değişkenlerinde ise anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Dendeş ve diğerleri (2021) muhasebe meslek mensuplarının hizmet kalitesi ile müşteri memnuniyeti ve ağızdan ağıza iletişim ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında, iletişimin muhasebe mesleğindeki önemini ortaya koymuşlardır.

Bütün bu bilgiler ışığında muhasebe eğitiminin öğrencilerin sözlü iletişim becerisini geliştirdiği ve dolayısıyla sözlü iletişim kaygı düzeylerini azalttığı yönünde bir bulguya rastlanamamıştır.

4. ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Araştırmanın konusu; muhasebe eğitiminin öğrencilerin sözlü iletişim kaygısı üzerindeki etkisidir. Bu çalışmanın amacı, gelecekte muhasebe meslek mensubu adayları konumunda olan, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde öğrenim gören ve daha yoğun muhasebe eğitimi alan İşletme Bölümü öğrencileri ile diğer bölüm öğrencilerini ve daha az muhasebe dersi alan öğrenciler ile yoğun muhasebe dersi alan öğrencileri karşılaştırarak, öğrencilere verilen muhasebe eğitiminin sözlü iletişim kaygısı üzerindeki etkisini araştırmak ve iletişim becerisini etkileyip etkilemediğini bulmaktır.

Literatür incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının iletişim yeteneğinin mesleki başarısına olumlu yönde bir katkı sağladığı görülmektedir (Hirsch ve Collins, 1988; Shelby, 1993; Winiecki ve Ayres, 1999; Roach, 1999; Burk, 2001; Aly ve Islam, 2003). Birçok araştırmaya göre muhasebe faaliyetlerinde başarılı olabilmenin yolu, muhasebe meslek mensubunun sözlü iletişim becerisinin yüksek olmasından geçmektedir (Andrews ve Sigband, 1984; Aly ve Islam, 2003). Bu yüzden eğitim kurumlarında verilen eğitimin, öğrencilerin iletişim becerilerini artırıcı yönde olması gerekmektedir. Fakat Türkiye’de konu ile ilgili yetersiz sayıda araştırma olduğu göz önüne alınır ise, çalışmanın literatürdeki bu boşluğu doldurması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Çalışmada kullanılan veriler, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi ile Iğdır Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde öğrenim gören öğrencilere McCroskey’in (1984) sözlü iletişim kaygısını ölçmek için hazırladığı 24 soruluk anket uygulanarak elde edilmiştir. Ankete katılan toplam öğrenci sayısı 168’dir. Anket, topluluk önünde konuşma, grup tartışmaları, toplantı ve ikili sorular olmak üzere dört gruptan oluşmakta olup her bir grup altı soru içermektedir. Çalışmada uygulanan anket formu iki kısımdan oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü demografik özelliklere, ikinci bölümü ise öğrencilerin iletişim kaygısını etkileyen topluluk önünde konuşma (Top_kon), grup tartışmaları (Grup_tart), toplantı (Toplantı) ve ikili sorulara (ikili_sor) ilişkin algı, tutum davranış ve fikirlerini ölçmeye yöneliktir. Ankette 5’li Likert (Kesinlikle Katılmıyorum=1 puan, Katılmıyorum=2 puan, Kararsızım=3 puan, Katılıyorum=4 puan ve Kesinlikle Katılıyorum=5 puan) ile ölçülen sorulara yer verilmiştir. Anket formunun oluşturulmasında McCroskey (1984) e ait ‘Sözlü İletişim Kaygısı’ çalışmasında kullanılan anket sorularından yararlanılmıştır. Bu anket daha önce Amerika’da 25.000 öğrenciye uygulanmıştır. 0.94 iç güvenilirliğe sahip anket 65.6 ortalamaya ve 15.3 standart sapmaya sahiptir ve normal dağılım göstermektedir (McCroskey, 1978-1984).

İşletme programlarındaki öğrenciler birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar; Genel Muhasebe, Şirketler Muhasebesi, Finansal Yönetim, Muhasebe Denetimi, Yönetim Muhasebesi, Envanter ve Bilanço gibi muhasebe ağırlıklı derslere zorunlu olarak tabi tutulmaktadır. İktisat ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinde ise sadece sırasıyla birinci ve üçüncü sınıflarda Genel Muhasebe dersine yer verilmektedir. Uluslararası İlişkiler programında ise muhasebe derslerine ya hiç rastlanmamıştır ya da seçmeli olarak öğrencinin insiyatifine bırakılmıştır. Bu nedenlerden dolayı çalışmada, İşletme Bölümü 1. Sınıf öğrencileri, İktisat Bölümü (tüm sınıflar) öğrencileri ve Siyaset bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü (tüm sınıflar) öğrencileri muhasebe eğitimi almaya yeni başlayanlar; işletme bölümü son sınıf ve yeni mezun öğrenciler ise yoğun muhasebe eğitimi almış öğrenciler olarak değerlendirilmiştir.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Nicel araştırmada veriler gözlenebilmekte, sayısal ve ölçülebilir biçimde ifade edilebilmektedir. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden nedensel- karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, belli bir değişken açısından farklılaşan grupları birbiriyle karşılaştırmak amaçlanmıştır. Bu çalışmanın verileri kapalı uçlu soruların yer aldığı online olarak anket uygulaması yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada örnekleme yöntemi olarak tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin seçilme nedenleri; uygulamasının kolay olması, geniş kitlelerden daha fazla bilgi toplamaya elverişli olması ve gerekli verilerin tarafsız ve uygun olarak toplanabilmesini sağlayan bir teknik olmasıdır.

Çalışmada muhasebe eğitimi almaya yeni başlamış öğrenciler ile yoğun bir muhasebe eğitimi alan öğrencilerin ve ayrıca muhasebe eğitimi yoğun olan işletme bölümünde öğrenim gören öğrenciler ile muhasebe dersleri az olan iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin diğer bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin iletişim kaygıları, t-testi analizi yapılarak karşılaştırılmış ve gruplar arası anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada, frekans, yüzde dağılımı, ortalamalar ve t-testi gibi istatistiki yöntemlerle analizler yapılmıştır. İleriki çalışmalarda ortalamaların daha farklı değişkenlere göre farkı ve faktör analizleri gibi daha ayrıntılı analizler yapılabilir. Ayrıca çalışma zaman ve maddi kaynak yetersizliği nedeniyle sadece Ağrı ve Iğdır illeriyle sınırlandırılmış, anketlerden yola çıkarak sadece öğrenci görüşlerine yer verilmiştir. Çalışmanın bir diğer kısıdı ise, anket yapılan öğrenci grubudur. Çalışmada yoğun muhasebe eğitimi almış ve almamış öğrenciler aynı değil, farklı iki gruptan oluşturulmuştur. Yani birinci gruptaki öğrencilerin mezun olması beklenmeden farklı bir mezun veya mezuniyet aşamasındaki öğrenci grubu seçilmiştir. İleriki çalışmalarda örneklem büyüklüğü genişletilebilir ve farklı zamanlarda aynı grup test edilebilir. Ayrıca daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler araştırmanın örneklemini genişleterek daha farklı üniversitelerde anketin uygulanması neticesinde daha genelleyici sonuçlar elde edebilirler. Farklı zamanlarda aynı grubun test edilmesi de ileriki çalışmaların daha ayrıntılı bilgi vermesi açısından yararlı ve daha sağlıklı olabilir. Gelecekteki araştırmalarda; teknik, anlamsal ve etkililik gibi üç beceri düzeyindeki problemler dikkate alınıp bir iletişim teorisi yaklaşımı benimsenerek, bu farklı yaklaşımla iletişim ele alınabilir. Yani iletilen bilginin doğruluğu, iletilmek istenen bilginin tam anlamıyla kesin olarak iletildiği, aktarılan bilginin istenen davranışı ne ölçüde etkilediği dikkate alınarak iletişim becerisi gözden geçirilebilir. Üniversitelerdeki muhasebe programlarının müfredatına, tüm muhasebe kurslarında verilen iletişim becerilerinin daha etkili bir şekilde nasıl entegre edileceğine yönelik analizler yapılabilir. Temel konular bazında vaka çalışmaları yapılabilir (Zaid ve diğerleri, 1994: 218). Çalışmada kullanılan McCroskey'in sözlü iletişim kaygısı anketi, sözlü iletişim kaygısının düzeyini belirlemektedir. Ancak problemin neden kaynaklandığı konusunda bilgi vermemektedir. İleriki çalışmalarda farklı bir ölçme modeli kullanılarak problemin kaynağının da sebebi belirlenebilir. Araştırmanın en önemli kısıtını ise COVID-19 pandemisi oluşturmaktadır. Anket uygulanan öğrencilerin üniversiteler ve bölümler arasında dengesiz dağılmasının sebebi her iki üniversitede de özellikle İşletme ve İktisat bölümü öğrenci sayılarının az olması ve COVID-19 pandemisi nedeniyle eğitim-öğretime ara verilmesi nedeniyle anketin neredeyse tamamının yüz yüze değil online olarak uygulanmasıdır. Bu yüzden her ne kadar örneklem büyüklüğü (168 kişi) yeterli gibi gözükse de, ileriki çalışmalarda bu sayı artırılarak çalışmanın güvenilirliği yükseltilebilir.

4.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şu şekilde geliştirilmiştir:

H₁: Muhasebe eğitimi almaya yeni başlamış olan ve yoğun bir muhasebe eğitimi alan öğrenciler karşılaştırıldığında, muhasebe eğitiminin sözlü iletişim kaygısı üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

H₂: Muhasebe eğitimi yoğun olan işletme bölümünde öğrenim gören öğrenciler ile muhasebe dersleri az olan iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin diğer bölümlerindeki öğrenim gören öğrenciler karşılaştırıldığında, muhasebe eğitiminin sözlü iletişim kaygısı üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

4.6. Bulgular Ve Yorumlar

Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 1'de gösterildiği gibidir. Tablo 1'de görüldüğü üzere ilk grupta programa yeni girmiş 107 öğrenci bulunurken, ikinci grupta programdan mezun olmak üzere ya da mezun olan 61 öğrenci bulunmaktadır. İlk grup örneklemin % 63,7'sini oluştururken, ikinci grup % 36,3'ünü temsil etmektedir. Ankete katılan ilk gruptaki öğrencilerin % 72,9' u kadın, % 27,1'i erkeklerden oluşmaktadır. İlk gruptaki öğrencilerin % 35,5'i hiç yabancı dil bilmezken, % 51,4'ü bir tane; % 12,1'i ise iki ve üstü yabancı dil bilmektedir. İlk gruptaki öğrencilerin % 72'si hiç çalışmazken % 15'i tam zamanlı, % 13,1'i ise yarı zamanlı işlerde çalışmaktadır. İlk gruptaki öğrencilerin % 82,2'si bir yıldan az iş deneyimine sahipken, %7,5'i altı yıl ve üstü iş deneyimine sahiptir. İlk gruptaki öğrencilerin % 52,3'ü Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi öğrencisiyken, % 47,7'si Iğdır Üniversitesi öğrencisidir. İkinci gruptaki öğrencilerin ise % 50,8'i kadın, % 49,2'si erkektir. Bu

öğrencilerin % 62,3'ü bir tane yabancı dil bilmektedir ve % 50,8'i bir yıldan az iş deneyimine sahiptir. İkinci gruptaki öğrencilerin sadece % 54,1'i tam zamanlı bir işte çalışırken, yarı zamanlı bir işte çalışanların oranı % 9,8; herhangi bir işte çalışmayanların oranı ise % 36,1'dir. Muhasebe programından mezun olmak üzere olan veya mezun olan öğrenciler olarak ifade ettiğimiz ikinci gruptaki öğrencilerin tamamı Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi öğrencisi olup, Iğdır Üniversitesi öğrencisi ikinci grupta bulunmamaktadır.

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistikler

	Muhasebe Eğitimi Almaya Yeni Başlamış Öğrenciler				Yoğun Muhasebe Eğitimi Almış Öğrenciler			
Sayı ve Oran	107				61			
	% 63,7				% 36,3			
Cinsiyet	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
	% 27,1		% 72,9		% 49,2		% 50,8	
Yabancı Dil Bilme Durumu	Bilmiyor	1 Tane Biliyor	2 ve Üstü Biliyor		Bilmiyor	1 Tane Biliyor	2 ve Üstü Biliyor	
	% 35,5	% 51,4	% 12,1		% 26,2	% 62,3	% 11,5	
İş Deneyimi	1 Yıldan Az	1-3 Yıl Arası	4-6 Yıl Arası	6 Yıl ve Üstü	1 Yıldan Az	1-3 Yıl Arası	4-6 Yıl Arası	6 Yıl ve Üstü
	% 82,2	% 8,4	% 1,9	% 7,5	% 50,8	% 13,1	% 14,8	% 21,3
Bir İşte Çalışanların Çalışma Durumu	Tam Zamanlı	Yarı Zamanlı	Çalışmıyor		Tam Zamanlı	Yarı Zamanlı	Çalışmıyor	
	% 15	% 13,1	% 72		% 54,1	% 9,8	% 36,1	
Üniversite	Ağrı İbrahim Çeçen Ün.		Iğdır Ün.		Ağrı İbrahim Çeçen Ün.		Iğdır Ün.	
	% 52,3 (56)		% 47,7 (51)		% 100 (61)		% 0	

Öğrencilere online olarak uyguladığımız 24 soruluk “Sözlü İletişim Kaygısı Ölçeği” topluluk önünde konuşma, grup tartışmaları, toplantı ve ikili sorular olmak üzere dört gruptan oluşmakta olup her bir grup altı soru içermektedir. Ancak uyguladığımız ankette sorular aynı grubu oluşturacak şekilde sıralı değil karmaşık bir şekilde yer almaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin her bir soru bazında verdikleri cevapların yüzdelik dilimleri ve ortalama puanları Tablo 2’de gösterildiği gibidir.

Tablo 2’de görüldüğü üzere 10. Sıradaki soruyu oluşturan “Normalde ikili sohbetlerde çok gerginim” sorusuna cevap veren öğrencilerden % 55,4’ ü kesinlikle katılmıyorum demiştir. Yani verilen cevaplara göre ikili sohbetlerde gayet relax olan öğrencilerin ortalama 1,6 puanla iletişim kaygısını en az yaşadığı durumun ikili ilişkiler olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumu 18. Soru olan “İkili sohbetlerde açıkça konuşmaktan korkuyorum” sorusuna verilen % 1,8 kesinlikle katılıyorum cevabına oranla % 42,9 kesinlikle katılmıyorum cevabı ve 9. Soru olan “İkili sohbetlerde açıkça konuşmaktan korkmam” sorusuna verilen % 41,1 kesinlikle katılıyorum cevabına oranla verilen % 7,7 kesinlikle katılmıyorum cevabı desteklemektedir. 12. soru olan “ Topluluk önünde konuşurken kendime güvenerek konuşma yaparım” sorusuna cevap veren öğrencilerden % 3,6’ sı kesinlikle katılmıyorum demiştir. Öğrencilerin çoğunun topluluk önünde konuşma yaparken ortalama 3,8 değerle iletişim kaygısı yaşadıkları anlaşılmaktadır. 24. soru olan “Genellikle toplantılara katılırken sakin ve rahat olurum” sorusuna verilen cevapların % 44’ü kesinlikle katılıyorum olmuştur. 19. Soru olan “Bir toplantıda görüş bildirmek için çağrıldığımda kendimi çok sakin ve rahat hissedirim” sorusuna verilen cevap % 3,6 ile kesinlikle katılmıyorum olurken, 7. Soru olan “Toplantılarda diğer insanlarla iletişim kurmak genellikle beni rahatsız eder” sorusuna verilen cevap % 47 kesinlikle katılmıyorumdur. 16. Soru olan “Grup içi tartışmalara katıldığımda kendimi çok sakin ve rahat hissedirim” e verilen % 16,1 kesinlikle katılıyorum cevabı ile 23. Soru olan “Grup içi tartışmalara katılırken gergin olurum” sorusuna verilen % 28 katılmıyorum cevabı birbirini desteklemektedir. Yüzdelik dilimler incelendiğinde ikili ilişkilerdeki iletişim kaygısının en az, topluluk önünde konuşma iletişim kaygısının ise en fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Yüzdeler

SÖZLÜ İLETİŞİM KAYGISI ÖLÇEĞİ						
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama Puan (MEAN)
SORULAR / YÜZDELER	%	%	%	%	%	
1- Kesinlikle katılmıyorum.						
2- Katılmıyorum.						
3- Kararsızım.						
4- Katılıyorum.						
5- Kesinlikle Katılıyorum.						
1. Genel olarak bir toplantıya katılmam gerektiğinde gergin olurum.	19,0	23,2	20,8	30,4	6,5	2,8
2. Topluluk önünde konuşma yaparken kendimi rahat hissedirim.	8,3	16,7	32,1	28,6	14,3	3,2
3. Grup tartışmalarına katılmayı severim.	7,1	9,5	20,8	36,9	25,6	3,6
4. Grup tartışmalarına katılmayı sevmem.	42,9	20,8	16,7	8,3	11,3	2,2
5. Toplantılarda kendimi ifade etmekten korkuyorum.	36,3	25,0	19,0	16,7	3,0	2,2
6. Topluluk önünde konuşma korkum yok.	9,5	16,7	19,0	28,0	26,8	3,4
7. Toplantılarda diğer insanlarla iletişim kurmak genellikle beni rahatsız eder.	47,0	26,2	16,7	8,9	1,2	1,9
8. Yeni tanıdığım bir insanla sohbet ederken kendimi gergin hissedirim.	39,3	24,4	16,1	13,7	6,5	2,2
9. İkili sohbetlerde açıkça konuşmaktan korkmam.	7,7	4,2	13,7	33,3	41,1	3,9
10. Normalde ikili sohbetlerde çok gerginim.	55,4	31,0	8,3	3,6	1,8	1,6
11. Genel olarak bir grup tartışmasına katılırken kendimi rahat hissedirim.	8,3	9,5	24,4	31,0	26,8	3,5
12. Topluluk önünde konuşurken kendime güvenerek konuşma yaparım.	3,6	7,7	24,4	33,3	31,0	3,8
13. Normalde ikili sohbetlerde çok sakin ve rahatım.	4,2	6,5	16,1	41,1	32,1	3,9
14. Yeni tanıdığım bir insanla sohbet ederken kendimi çok rahat hissedirim.	7,7	7,7	31,0	27,4	26,2	3,5
15. Yeni tanıştığım biriyle grup içi tartışmalar yapmak beni gerer.	18,5	25,0	25,0	20,2	11,3	2,8
16. Grup içi tartışmalara katıldığımda kendimi çok sakin ve rahat hissedirim.	5,4	13,7	35,1	29,8	16,1	3,4
17. Topluluk önünde konuşma yaptığım zaman düşüncelerim karmakarışık bir hale gelir.	22,0	27,4	26,8	19,0	4,8	2,6
18. İkili sohbetlerde açıkça konuşmaktan korkuyorum.	42,9	35,1	14,9	5,4	1,8	1,9
19. Bir toplantıda görüş bildirmek için çağrıldığımda kendimi çok sakin ve rahat hissedirim.	3,6	11,3	34,5	32,1	18,5	3,5
20. Topluluk önünde konuşma yaparken çok gerildiğimi hissediyorum.	23,2	24,4	23,8	23,2	5,4	2,6
21. Topluluk önünde konuşurken çok geriliyorum ve gerçekten bildiğim şeyleri unutuyorum.	27,4	21,4	30,4	16,1	4,8	2,5
22. Bir toplantıda bana yöneltilen soruları cevaplarken çok rahatım.	6,5	17,3	28,0	32,1	16,1	3,4
23. Grup içi tartışmalara katılırken gergin olurum.	26,2	28,0	24,4	17,3	4,2	2,4
24. Genellikle toplantılara katılırken sakin ve rahat olurum.	5,4	7,7	25,0	44,0	17,9	3,6

Aşağıda, Tablo 3'te sorular topluluk önünde konuşma, grup tartışmaları, toplantı ve ikili sorular olmak üzere altışar sorudan oluşan dört grup şeklinde verilmiştir.

Topluluk önünde konuşma yapma grubunu incelediğimizde; topluluk önünde konuşurken kendime güvenerek konuşma yaparım diyenler % 33,3 le çoğunluğu oluşturmaktadır. Topluluk önünde konuşma yaptığım zaman düşüncelerim karmakarışık bir hale gelir diyenler ise % 4,8'le azınlığı oluşturmaktadır. Bir toplantıda görüş bildirmek için çağrıldığımda kendimi çok sakin ve rahat hissedirim sorusuna % 3,6 kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap verenler azınlığı oluştururken, toplantılarda diğer insanlarla iletişim kurmak % 1,2 kişiyi rahatsız etmiş, % 47 kişi ise bu fikre hiç katılmamıştır. Grup tartışmalarına katılmayı sevmem diyenlerin oranı % 42,9 cevapla kesinlikle katılmıyorumdur. Grup içi tartışmalara katılırken gergin olurum sorusuna % 4,2 cevapla katılıyorum diyenlere nispeten % 26,2 kişi kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir. İkili sohbetlerde çok gergin olurum sorusuna % 55,4'le kesinlikle katılmıyorum diyenler, ikili sohbetlerde açıkça konuşmaktan korkuyorum sorusuna % 42,9' la kesinlikle katılmıyorum demiş ve iki soruya da cevap verenlerin % 1,8'i bu fikirlere kesinlikle katılmıştır.

Ortalama puanlar hesaplanırken kesinlikle katılmıyorum cevabına 1, katılmıyorum cevabına 2, kararsızım cevabına 3, katılıyorum cevabına 4 ve kesinlikle katılıyorum cevabına 5 puan verilmiştir. Dolayısıyla puanlar 1 ile 5 arasında olmakta ve 5'e yaklaştıkça, öğrencilerin ilgili soruya katılma oranları artmaktadır. Ortalama puan bazında incelediğimizde, topluluk önünde konuşma ortalama 3,03; toplantılarda konuşma ortalama 2,76; grup tartışmasında konuşma ortalama 2,60; ikili ilişkilerde konuşma ise ortalama 2,86' dır. Oranlardan anlaşılacağı

üzere anketi uyguladığımız öğrenciler en fazla iletişim kaygısını topluluk önünde konuşurken, en az iletişim kaygısını ise grup tartışmalarında yaşamaktadırlar.

Literatürle uyumlu olarak (Aly ve Islam, 2003; Burk, 2001; McCroskey ve Beatty, 1984), bu çalışmada da “Sözlü İletişim Kaygısı Ölçeği” nin toplantı ve topluluk önünde konuşma alt ölçeklerine ilişkin puanlar bazında (topluluk önünde konuşma için 3,03); grup ve ikili alt ölçeklerden (grup tartışmalarında konuşma için 2,60) daha yüksek ortalamalar gösterdiği saptanmıştır. Öğrencilerin iletişim kaygısını en çok yaşadığı durum, topluluk önünde konuşma yapmak olurken, iletişim kaygısını en az yaşadığı durum ise grup tartışmalarında tartışmaya katılarak konuşmaktır. Bu sonuçlardan muhasebe eğitimi almaya yeni başlamış olan öğrenciler ile yoğun bir şekilde muhasebe eğitimi almış öğrenciler ve muhasebe derslerinin yoğun olduğu İşletme Bölümü öğrencileri ile muhasebe derslerinin az olduğu diğer bölüm öğrencileri karşılaştırıldığında muhasebe eğitiminin öğrencilerin sözlü iletişim becerileri ve iletişim kaygısını yok etmediği yönünde bir yargıya varılabilir.

Tablo 3: Ortalama Puanlar

SÖZLÜ İLETİŞİM KAYGISI ÖLÇEĞİ						
SORULAR / YÜZDELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama Puan (MEAN)
	%	%	%	%	%	
1- Kesinlikle katılmıyorum.						
2- Katılmıyorum.						
3- Kararsızım.						
4- Katılıyorum.						
5- Kesinlikle Katılıyorum.						
TOPLULUK ÖNÜNDE KONUŞMA						
2. Topluluk önünde konuşma yaparken kendimi rahat hissederim.	8,3	16,7	32,1	28,6	14,3	3,2
6. Topluluk önünde konuşma korkum yok.	9,5	16,7	19,0	28,0	26,8	3,4
12. Topluluk önünde konuşurken kendime güvenerek konuşma yaparım.	3,6	7,7	24,4	33,3	31,0	3,8
17. Topluluk önünde konuşma yaptığım zaman düşüncelerim karmakarışık bir hale gelir.	22,0	27,4	26,8	19,0	4,8	2,6
20. Topluluk önünde konuşma yaparken çok gerildiğimi hissederim.	23,2	24,4	23,8	23,2	5,4	2,6
21. Topluluk önünde konuşurken çok geriliyorum ve gerçekten bildiğim şeyleri unutuyorum.	27,4	21,4	30,4	16,1	4,8	2,5
TOPLAM ORTALAMA PUAN						3,03
TOPLANTI						
1. Genel olarak bir toplantıya katılmam gerektiğinde gergin olurum.	19,0	23,2	20,8	30,4	6,5	2,8
5. Toplantılarda kendimi ifade etmekten korkuyorum.	36,3	25,0	19,0	16,7	3,0	2,2
7. Toplantılarda diğer insanlarla iletişim kurmak genellikle beni rahatsız eder.	47,0	26,2	16,7	8,9	1,2	1,9
19. Bir toplantıda görüş bildirmek için çağrıldığımda kendimi çok sakın ve rahat hissederim.	3,6	11,3	34,5	32,1	18,5	3,5
22. Bir toplantıda bana yöneltilen soruları cevaplarken çok rahatım.	6,5	17,3	28,0	32,1	16,1	3,4
24. Genellikle toplantılara katılırken sakın ve rahat olurum.	5,4	7,7	25,0	44,0	17,9	3,6
TOPLAM ORTALAMA PUAN						2,76
GRUP TARTIŞMASI						
3. Grup tartışmalarına katılmayı severim.	7,1	9,5	20,8	36,9	25,6	3,6
4. Grup tartışmalarına katılmayı sevmem.	42,9	20,8	16,7	8,3	11,3	2,2
11. Genel olarak bir grup tartışmasına katılırken kendimi rahat hissederim.	8,3	9,5	24,4	31,0	26,8	3,5
15. Yeni tanıştığım biriyle grup içi tartışmalar yapmak beni gerer.	18,5	25,0	25,0	20,2	11,3	2,8
16. Grup içi tartışmalara katıldığımda kendimi çok sakın ve rahat hissederim.	5,4	13,7	35,1	29,8	16,1	3,4
23. Grup içi tartışmalara katılırken gergin olurum.	26,2	28,0	24,4	17,3	4,2	2,4
TOPLAM ORTALAMA PUAN						2,60
İKİLİ SORULAR						
8. Yeni tanıdığım bir insanla sohbet ederken kendimi gergin hissederim.	39,3	24,4	16,1	13,7	6,5	2,2
9. İkili sohbetlerde açıkça konuşmaktan korkmam.	7,7	4,2	13,7	33,3	41,1	3,9
10. Normalde ikili sohbetlerde çok gerginim.	55,4	31,0	8,3	3,6	1,8	1,6
13. Normalde ikili sohbetlerde çok sakın ve rahatım.	4,2	6,5	16,1	41,1	32,1	3,9
14. Yeni tanıdığım bir insanla sohbet ederken kendimi çok rahat hissederim.	7,7	7,7	31,0	27,4	26,2	3,5
18. İkili sohbetlerde açıkça konuşmaktan korkuyorum.	42,9	35,1	14,9	5,4	1,8	1,9
TOPLAM ORTALAMA PUAN						2,86

Çalışmada kullanılan veriler normal dağılmıştır ve anketin güvenilirlik oranı (Cronbach's alpha α) 0.627'dir. Bu oran 0.60'ın üzerinde olduğu için anketin güvenilirliği yüksektir diyebiliriz. Tablo 4'de t-testi yöntemiyle grup puanları karşılaştırılmış ve bunun detaylı sonuçları gösterilmiştir. Analizde anlamlılık kat sayıları (p) 0,05'ten büyük olduğu için gruplar arası farkın anlamlı olmadığı görülmüştür. Tablo 4'deki sonuçlara bakıldığında puanların birbirine çok yakın olduğu görülebilir. Grup tartışması, ikili sorular ve topluluk önünde konuşmada puanlar, muhasebe eğitimi almaya yeni başlamış olan öğrencilerde, programdan mezun olmak üzere veya mezun olan öğrencilerden daha yüksek, toplantı puanı ise çok az farkla da olsa düşük çıkmıştır. Bu sonuçlara göre; muhasebe eğitimi almaya yeni başlamış olan öğrenciler ile yoğun bir şekilde muhasebe eğitimi almış öğrenciler karşılaştırıldığında, muhasebe eğitiminin sözlü iletişim kaygısı üzerinde olumlu yönde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, H1 reddedilemez diyebiliriz.

Tablo 4'de ayrıca muhasebe derslerinin yoğun olduğu İşletme Bölümü öğrencileri ile muhasebe derslerinin çok az olduğu İktisat ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi öğrencilerinin sözlü iletişim kaygılarının karşılaştırılması da gösterilmiştir. Tablo 4'de görüldüğü üzere anlamlılık katsayıları $p > 0,05$ olduğu için, bu iki grup arasında da sözlü iletişim kaygısı yönünden anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçlara göre H2 de reddedilemez diyebiliriz. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; işletme bölümü öğrencileri diğer bölüm öğrencileri ile kıyaslandığında, işletme bölümü öğrencilerinin sözlü iletişim kaygısı yönünden daha iyi olduğu konusunda bir yargıya varamayız.

Tablo 4: T-Testi Sonuçları

	Muhasebe Eğitimi Almaya Yeni Başlamış Öğrenciler		Yoğun Muhasebe Eğitimi Almış Öğrenciler		Anlamlılı k ($p < 0,05$)	İşletme Bölümü Öğrencileri		Diğer Bölüm Öğrencileri		Anlamlılı k ($p < 0,05$)
	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama	Standart Sapma		Ortalama	Standart Sapma	Ortalama	Standart Sapma	
Grup_tart	2,645	0,409	2,546	0,298	0,076	2,562	0,326	2,651	0,411	0,121
İkili_sor	2,873	0,460	2,855	0,397	0,783	2,816	0,409	2,912	0,458	0,153
Toplantı	2,764	0,434	2,767	0,501	0,969	2,745	0,479	2,784	0,440	0,593
Top_kon	3,045	0,466	3,010	0,455	0,643	3,010	0,440	3,053	0,481	0,550

Grup_tart, öğrencilerin bir grup önünde konuşurken iletişim kaygı düzeylerini; İkili_sor, öğrencilerin yeni tanıştığı bir bireyle yaptığı ikili konuşma sırasındaki kaygı düzeylerini; Toplantı, öğrencilerin bir toplantı sırasındaki kaygı düzeylerini ve Top_kon ise, öğrencilerin yeni girdiği bir ortamdaki topluluk önünde konuşurken ki kaygı düzeylerini göstermektedir. Tablodaki puanlar ortalama puanlardır ve puanlar en düşük 1 en yüksek 5 olabilir. Puanlar 5'e yaklaştıkça kaygı düzeyi artmakta, 1'e yaklaştıkça kaygı düzeyi azalmaktadır.

Tablo 4'deki sonuçlara göre yoğun muhasebe eğitimi alan öğrenciler ile muhasebe eğitimini almaya yeni başlamış öğrencilerin kaygı düzeyleri neredeyse eşit ve ortalama düzeydedir (en düşük puan=1, en yüksek puan=5; $(1+5)/2=3$ =ortalama puan). Bu durum işletme bölümü ve diğer bölümde öğrenim gören öğrenciler için de aynıdır. Öğrencilerin iletişim kaygısını en çok yaşadığı durum, bir topluluk önünde konuşma yapmak olurken, iletişim kaygısını en az yaşadığı durum ise grup tartışmalarında tartışmaya katılarak konuşmak olduğu görülmüştür.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada, muhasebe eğitimi almaya yeni başlamış olan öğrenciler ile yoğun bir şekilde muhasebe eğitimi almış öğrenciler karşılaştırıldığında, muhasebe eğitiminin sözlü iletişim becerisi dolayısıyla sözlü iletişim kaygısı üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışmada ayrıca muhasebe derslerinin yoğun olduğu İşletme Bölümü öğrencileri ile muhasebe derslerinin az olduğu diğer bölüm öğrencileri arasında da sözlü iletişim becerileri ve iletişim kaygısı yönünden herhangi bir farka rastlanamamıştır. Anketin toplam sonuç puanlarına ve ayrı ayrı her bir gruba bakıldığında, muhasebe eğitimi programına giriş ve çıkış aşamasında olan öğrenciler ve işletme bölümü ve diğer bölümlerde eğitim gören öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatürde belirtildiği gibi muhasebe mesleği bireylerin, sözlü iletişim becerisinin yüksek, iletişim kaygısının ise düşük olmasını gerektiren bir meslektir. İletişim becerilerinin düzeyini genetik faktörler belirleyebildiği gibi çevre de etkileyebilir. Sözlü iletişim becerisinin çevrenin etkisiyle gelişmesinde ise şüphesiz

eğitim kurumları büyük bir rol oynamaktadır. Fakat literatüre uyumlu olarak (Zaid ve diğerleri, 1994; Stowers ve White, 1999; Karaca, 2003; Kalmış ve Yılmaz, 2004; Özpeynirci ve diğerleri, 2004; Kaya ve Daştan, 2004; Akman ve Mungan, 2004; Kutlu, 2010; Siriwardane ve Durden, 2014; Zamanianfar ve diğerleri, 2014), bu çalışmada da muhasebe eğitiminin sözlü iletişim becerisini geliştirdiği ve iletişim kaygısını azalttığı yönünde bir kanıt rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmanın bunda sonraki kısmında, bu sorunun çözümünde rol oynayabilecek çeşitli çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Günümüzde hızla gelişen teknoloji sayesinde artık, bilgi alma ve toplama yöntemleri sözlü sunumlar, video konferanslar vb. gibi yüksek iletişim becerisi gerektiren argümanlarla gerçekleştirilmektedir. Bu yüzden muhasebe eğitiminin ve eğitim sistemimizin, öğrenimi test yaparak ölçme gibi sözlü iletişim becerisi gerektirmeyen yöntemlerden kurtulması gerekmektedir. Aly ve İslam'ın (2003) da çalışmalarında belirttiği gibi bu sistem yerini ezberci eğitimden uzak olan, öğrencilerin sözlü iletişim becerilerinin gelişmesine yardımcı olan; örnek olay analizi, sözlü sunum ve grup tartışmaları gibi yöntemlere bırakabilir.

Öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirebilmek ve verilen eğitimde maksimum başarıyı yakalayabilmek için en başta muhasebe eğitimi veren öğretmenlerin hem sözlü hem de yazılı iletişim becerilerine sahip olması gerekir. Öğretmenler teknolojiye yabancı kalmayarak dersleri daha cazip hale getirmek için data show, tepegöz, bilgisayarlar gibi teknolojiyi derslere entegre edebilir ve dersleri farklı pedagojik gereçleri kullanarak işleyebilir. Muhasebe öğretmenlerinin dersleri tahtada kendilerinin anlatıp, öğrencilerin sadece pasif olarak dinleyici olduğu duruma son verilebilir. Öğrencilere anlatılan konuların iş yaşamı için gerekli olacağı kavratılıp, etkin olarak derse konsantre olmaları sağlanabilir. Demir (2005: 121), bunun için; grup çalışmaları yaptırılabilir, ortak projeler hazırlanabilir ve dersler öğrencilerle tartışmalı olarak yürütülebilir görüşündedir. Ayrıca muhasebe uygulamalarını ve raporları içeren yazılı ödevler verilerek yazma becerileri geliştirilebilir ve sözlü sunumlar yaptırılarak öğrencilerin iletişim becerileri de geliştirilebilir.

Muhasebe eğitimi ile muhasebe mesleğinin gerektirdiği kişilerarası iletişim becerilerine sahip mezunlar yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Muhasebe alanında akademik muhasebe ile mesleki eğitim ve öğretim arasında bir köprü kurabilecek böyle bir model, işbirliğine dayalı öğrenmedir. Ballantine ve Larres (2009: 402)'e göre, işbirlikçi öğrenmenin benimsenmesi iki düzeyde önemli faydalar sağlayabilir. Birincisi, grup üyeleri akademik bilgi ve bilişsel yetenekleri ile grup içinde ifade edilen alternatif bakış açılarından yararlanırlar. Ayrıca kendi görüşlerini aktarırken açık ve ikna edici ifadeler sunarak sözlü iletişim becerilerini geliştirebilirler. Daha az motive olmuş grup üyelerini olumlu yönde etkileyebilirler. İkincisi, mesleki açıdan öğrencilere ve işverenlere sağladığı katkıdır. Kişilerarası iletişim becerilerine sahip muhasebe mezunlarını işe almak isteyen işverenler, bu tür bir eğitimi sağlamak için kaynaklarını ayırmak zorunda kalmayacaklardır. İşbirlikçi öğrenmenin önemli bir özelliği kişilerin birlikte çalışacakları kişileri seçemeyecekleri gerçek bir durumu deneyimlemeleridir. Bir diğer durum ise, muhasebe mezunlarının, günümüz muhasebe mesleğinin böylesine göze çarpan bir özelliği olan ortak bir hedefe ulaşmak için, ekip çalışması ruhunu taşıyabilmeleridir.

İletişim becerileri muhasebe mesleğinde başarılı olabilmek için çok kritik bir öneme sahip olduğu için, öncelikle öğrencilerin sözlü iletişim becerilerini geliştirmek için sözlü iletişimi engel olan sözlü iletişim kaygısı ve korkusu azaltılmalıdır. Öğrenciler sorulan soruyu veya konuyu bildikleri halde çekindikleri için çekingenlikten dolayı, muhasebe bilgisine ve terminolojisine tam olarak hakim olmadıkları için, derse hazırlıksız geldikleri için, sözlü veya yazılı iletişim esnasında hata yapıldığında kendisine kızılacağı veya gülüneceğinden endişelendikleri için iletişimde bulunmaktan korkmaktadırlar. Öğrencilerin sözlü ve yazılı iletişim korkusunu yenmelerinde; muhasebe öğretmenlerinin yaklaşımı çok önemli olup bu konuda kendilerine görevler düşmektedir. Demir (2005: 122)'in de çalışmasında önerdiği gibi, muhasebe eğitimcileri, öğrencilere olumlu teşviklerde bulunarak bu korkuları yenmelerine ve derse aktif olarak katılmalarına yardımcı olabilir.

Üniversiteler muhasebe öğrencilerine iletişim becerilerini geliştirmeleri için daha fazla fırsat sağlamalıdır. Öğrencilerin, bilgileri hem yazılı hem sözlü olarak farklı kitlelere bildirmek için farklı roller üstlenmesi sağlanabilir. Örneğin; finansal muhasebe kavramını bir müşteriye, bir amire ya da bir kariyer gününde muhasebe dışı bir grup öğrenciye anlatması gibi roller verilebilir. Farklı iletişim becerilerini geliştirmek için ödevler

çeşitlendirilebilir. Örneğin, öğrencinin öğrenme hedefi topluluk önünde konuşmada iddialı olmak ise, ödev bir seminere etkin katılım olabilir ve sonuçlar akran değerlendirmesine tabi tutulabilir (Morgan, 1997: 105). Stowers (1999: 23)'a göre, Üniversitelerde verilen muhasebe eğitiminde, öğrencileri muhasebe mesleğinin zorluklarına hazırlamak için iletişim konularını içeren kurslar ve programlar geliştirilebilir.

Siriwardane ve Durden, (2014: 131)'e göre, muhasebe eğitimcileri, muhasebeyle ilgili çeşitli iletişim becerilerini ve öğelerini belirlemek ve bunları muhasebe programlarında uygulamak için iletişim uzmanlarıyla işbirliği yapabilirler. Muhasebede yazılı iletişim, genelde bilgisayarlar ve ETA, LOGO vb. gibi gerekli yazılımlar kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Öğrencilere muhasebe derslerinde, bu veri tabanlarını uygulamalı olarak öğretilir ve örnek muhasebe tablo ve raporları hazırlanabilir. İşletmelerde yönetime sunulan tablo, grafik ve raporlar genellikle Microsoft Excel programı kullanılarak hazırlanırken, Microsoft Word programı da yazılı iletişimde yoğun olarak kullanılmaktadır. Sözlü sunumlarda Microsoft PowerPoint programı yoğun olarak kullanılmaktadır. Öğrencilere bu programların kullanımı öğretilir. Yazılı iletişimde elektronik posta (e-posta/e-mail) yaygın olarak kullanılmakta olup, işletmelerde raporlar e-posta ile ilgili kişilere ulaşmaktadır. Bu nedenle yazılı iletişimin geliştirilmesi açısından e-posta kullanımının bilinmesi de son derece önemlidir. Öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesi açısından dersler kalabalık sınıflarda yapılmamalıdır. İşletmelerle işbirliği yapılarak öğrencilerin bu işletmelerde staj yapmaları sağlanmalıdır. Böylece öğrenciler teorik olarak öğrendiklerini uygulamaya aktarma imkânına sahip olacaktır. Demir (2005: 123)'e göre bu sayede, öğrenciler muhasebede sözlü ve yazılı iletişimin nasıl gerçekleştiğini ve bilgilerin hangi süzgeçlerden geçirilip nasıl harmanlandığını ne şekilde hazırlanıp iletildiğini görebileceklerdir.

İletişim becerilerinin yalnızca genel eğitimin bir parçası olması veya özel bir kurs ile iletişim dersi almak yerine, temel muhasebe programlarındaki müfredata entegre edilerek profesyonel bir biçimde öğretilmesi önerilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Onay: Bu çalışma için etik onay, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 29.12.2020 tarih ve 176 sayılı karar ile alınmıştır.

Yazar Katkısı: Nurten Güler (%50), Utku Şendurur (%50)

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declare that there is no conflict of interest.

Funding: The authors received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.

Ethical Approval: Ethical approval for this study was obtained from the Scientific Research Ethics Committee of Ağrı İbrahim Çeçen University with the decision dated 29.12.2020 and numbered 176.

Author Contributions: Nurten Güler (50%), Utku Şendurur (50%)

KAYNAKÇA

- Albrecht, W. S. ve Sack, R. J. (2000). Accounting education: charting the course through a perilous future. *Accounting Education Series, AAA*, (16), 603-606. Erişim Adresi: <https://www.jstor.org/stable/pdf/42781403.pdf?refreqid=excelsior%3A739bfc3d42662700e915542fb89de148>
- Aly, I. M. ve Islam, M. (2003). Audit of accounting program on oral communications apprehension: a comparative study among accounting students. *Managerial Auditing Journal*, 18(9), 751-760. doi:10.1108/02686900310500514
- Akman, H. N. ve Muğan, C. Ş. (2004). Muhasebe eğitiminde öğretim ve öğrenim yöntemleri ile ders başarısı arasındaki ilişki. *XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, Antalya.
- Andrews, J.D. ve Sigband, N. B. (1984). how effectively does the "new" accountant communicate? perceptions by practitioners and academics. *The Journal of Business Communication*, 21(2), 15-24. doi:10.1177/002194368402100202
- Akdoğan, N. ve Aydın, H. (1987). *Muhasebe teorileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Ballantine, J. ve Larres, P. M. (2009). Accounting undergraduates' perceptions of cooperative learning as a model for enhancing their interpersonal and communication skills to interface successfully with professional accountancy education and training. *Accounting Education: An International Journal* 18 (4-5), 387-402. doi: 10.1080/09639280902719366
- Bozdemir, E. (2016). *Genel Muhasebe Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bozkurt, Y. ve Soylu A. (2018). İletişim eğitimi alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin reklamcılık mesleğine yönelik algı karşılaştırması: Pamukkale Üniversitesi örneği, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6 (18). 37-45. <https://doi.org/10.18506/anemon.452610>
- Büyükmirza, H. K. (2017). *Maliyet ve yönetim muhasebesi tekdüzen'e uygun bir sistem Yaklaşımı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Burk, J. (2001). Communication apprehension among master's of business administration students: investigating a gap in communication education. *Communication Education* 50 (1), 51-58. doi:10.1080/03634520109379231
- Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dağ, İ. (1999). Psikolojinin ışığında kaygı. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 3(6), 167-174. Erişim Adresi: http://www.ihsandag.gen.tr/index_dosyalar/Dag1999kaygi.pdf
- Daly, J. A. ve McCroskey, J. C. (1975). Occupational desirability and choice as a function of communications apprehension. *Journal Of Counselling Psychology*, 22(4), 309-313. doi: 10.1037/h0076748
- Demir, B. (2005). Üniversitede kazanılan iletişim becerilerinin muhasebe mesleğindeki önemi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* 27, 117-124. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/mufad/issue/35596/395328>
- Dendeş, E. Armağan, E. A. Ve Dendeş, A. E. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının hizmet kalitesi ile müşteri memnuniyeti ve ağızdan ağıza iletişim ilişkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 1-24.
- Dzhanuzakov K., Türkçapar Ü., Yasul Y., Çakar A. (2020). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 14(2),292-301.
- Gönen, S. (2016). Önlisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin muhasebe eğitiminden beklentilere yönelik izmir ve denizli illerinde bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi* 8(2), 67-78. Erişim Adresi: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=cbc493b7-0c4b-4372-8661-41b7f7f03db7%40sessionmgr102>
- Güney, C. (2017). Muhasebe meslek elemanı adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir araştırma: gazanfer bilge meslek yüksekokulu örneği, *Mali Çözüm* 27, 65-87.
- Güriş, S. ve Astar, M. (2019). *Bilimsel araştırmalarda SPSS ile istatistik*. İstanbul: Der Yayınları.
- Hirsch, M. L. ve Collins, J. D. (1988). an integrated approach to communication skills in an accounting curriculum. *Journal of Accounting Education* 6(1), 15-31. doi: 10.1016/0748-5751(88)90034-6
- Kalmış, H. ve Yılmaz, B.B. (2004). Lisans seviyesindeki muhasebe eğitiminin mevcut durumu ve geliştirilmesi için yapılması gereken geliştirmeler. *XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 37-51, Antalya.
- Karaca, Merih (2003) Yüksek okullarda muhasebe eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Karasioğlu F. ve Duman, H. (2011). Meslek yüksekokullarında muhasebe eğitimi ve kalitesi üzerine bir not. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 165-180. Erişim Adresi: <http://earsiv.kmu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11492/1675/Karasio%c4%9flu%2c%20Fehmi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kaya, U. ve Daştan, A. (2004). Türkiye'de lisans düzeyinde verilen muhasebe eğitiminin öğrenci öğretici ve uygulayıcılar açısından değerlendirilmesi. *XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 201-215, Antalya.
- Kaygusuz, S. Y., Aslan, Ü. ve Kepçe, N. (2014), *Genel muhasebe-I*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını

-
- Küçükahmet, L. (2004). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kutlu, H. A. (2010). Muhasebe eğitiminin, nitelikli işgücü yetiştirme açısından değerlendirilmesi. *Muhasebe Finansman Dergisi* 46, 232-246. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/mufad/issue/35625/395959>
- May, G. S. ve May, C. B. (1989). Communication instruction: what is being done to develop the communication skills of accounting students? *Journal Of Accounting Education* 7, 233-244. doi: 10.1016/0748-5751(89)90006-7
- McCroskey, J. C. ve Beatty, M. J. (1984). Communication apprehension and accumulated communication state anxiety experiences: a research note. *Communication Monographs* 51(1), 79-84. doi:10.1080/03637758409390185.
- Morgan, G. J. (1997). Communication skills required by accounting graduates: practitioner and academic perceptions. *Accounting Education* 6(2), 93-107. doi: 10.1080/096392897331514
- Önal, G. (1977). *Halkla ilişkiler*. İstanbul: Türkmen Kitabevi
- Özkan, F. ve Aksoy, C. (2015). Ticaret meslek lisesi muhasebe bölümü öğrencilerinin işletmelerde beceri eğitimi uygulaması, Gaziantep ilinde bir alan araştırması. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* 6(12), 283-305. Erişim Adresi: <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1449664493.pdf>
- Özpeynirci, R., Duman H. ve Erdemir, N.K. (2004). Lisans öğrencilerinin muhasebe eğitiminin kalitesini artırmada öğrenen organizasyon yaklaşımı ve Karaman İİBF araştırması. *XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, Antalya.
- Roach, K. D. (1999). The influence of teaching assistant willingness to communicate and communication anxiety in the classroom. *Communication Quarterly* 47(2), 166-182. doi: 10.1080/01463379909370132
- Ruchala, L. V. ve Hill, J. W. (1994). Reducing accounting students' oral communication apprehension: empirical evidence. *Journal Of Accounting Education* 12(4), 283-303. doi: 10.1016/0748-5751(94)90023-X
- Scott, M. D., McCroskey, J.C. ve Sheahan, M. E. (1978). Measuring communication apprehension in the organization setting. *Journal of Communication* 28(1), 104-111. doi: 10.1111/j.1460-2466.1978.tb01571.x
- Sevilengül, O. (2007). *Genel muhasebe*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sevilengül, O. (2005). *Genel muhasebe*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Shelby, A. N. (1993). Organizational, business, management, and corporate communication: an analysis of boundaries and relationships. *The Journal of Business Communication* 30(3), 241-267. doi: /10.1177/002194369303000302
- Siriwardane, H. P. ve Durden, C. H. (2014). The communication skills of accountants: what we know and the gaps in our knowledge. *Accounting Education* 23(2), 119-134. doi: 10.1080/09639284.2013.847329
- Stowers, R. H. ve White, T. G. (1999). Connecting accounting and communication: a survey of public accounting firms. *Business Communication Quarterly* 62(2), 23-40. doi: 10.1177/108056999906200204
- Şendurur, U. ve Karacaer, S. (2013). Muhasebe eğitiminin sözlü iletişim becerisi üzerindeki etkisi: muhasebe öğrencileri üzerinde karşılaştırmalı bir uygulama. *XXXII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 273-279, Antalya.
- Şimşek, Ş. (2010). *Yönetim ve organizasyon*. Konya: Eğitim ve Akademi Yayınları.
- Tutar, H. (2003). *Örgütsel iletişim*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tutar, H. ve Yılmaz, M. (2008). *Genel iletişim kavramlar ve modeller*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu. (2013). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Winiiecki, K. L. Ve Ayres, J. (1999). Communication apprehension and receiver apprehension in the workplace. *Communication Quarterly* 47(4), 430-440. doi: 10.1080/01463379909385572
- Zaid, O. A. ve Abraham, A. (1994). Communication skills in accounting education: perceptions of academics, employers and graduate accountants. *Accounting Education: An International Journal* 3(3), 205-221. doi: 10.1080/09639289400000020
-

- Zaif, F. ve Ayanoğlu, Y. (2007). Muhasebe eğitiminde kalitenin artırılmasında ders programlarının önemi: Türkiye’de bir inceleme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 115-136.
Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/gaziuiibfd/issue/28333/301114>
- Zamaniafar, L. ve Monasojdehe, H. (2014). Accounting education and expectation of accounting professionals. *Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences*, 4(1), 298-305.
Erişim Adresi: [https://www.cibtech.org/sp.ed/jls/2014/01/00\(35\).pdf](https://www.cibtech.org/sp.ed/jls/2014/01/00(35).pdf)
- Zıllıoğlu, M. (1993). İletişim nedir?. İstanbul: Cem Yayınevi

SUMMARY

Introduction

Accounting, which provides healthy, complete and accurate information about the past, is a guide in making future plans, taking correct, effective and real decisions, perceiving opportunities and threats, and determining the strengths and weaknesses of the business.. The way to successfully conclude these transactions is through the people who adopt the accounting profession to receive a good educationIt is expected that the self-confidence and verbal communication skills of the professionals who have received a good accounting education are high, based on the principle that knowledge is power. The fact that communication in accounting is so important that it cannot be ignored has made it inevitable for those who carry out this profession to improve themselves in communication.. Therefore, the quality of accounting education in universities determines the quality of the accounting profession. The way to train a successful and expert accountant is to provide students with verbal and written communication skills as well as professional and technical knowledge during university education..

Purpose

This study aims to investigate the effect of accounting education on students' verbal communication anxiety.

Method

In the study, the students were divided into two groups as students who are at the entry stage to the accounting education program and who are about to graduate from the program, who are studying in the Departments of Economics and Administrative Sciences, where accounting education is intense, and students who are educated in other departments where accounting education is relatively less.. The data used in the study were obtained by applying a 24-question questionnaire prepared by McCroskey (1984) to measure verbal communication anxiety to students studying at Ağrı İbrahim Çeçen University and Iğdır University Faculty of Economics and Administrative Sciences.. The total number of students participating in the survey is 168. The questionnaire consists of four groups: public speaking, group discussions, meeting and paired questions, each group contains six questions.. In the study, communication concerns of students who have just started to take accounting education and students who receive intensive accounting education, as well as students studying in the department of business administration, which has intensive accounting education, and students studying in other departments of economics and administrative sciences faculties with few accounting courses, were compared by t-test analysis. It was examined whether there was a significant difference between the groups. The data used in the study were normally distributed and the reliability rate of the questionnaire (Cronbach's alpha α) was 0.627. Since this rate is above 0.60, we can say that the reliability of the survey is high.

Findings

According to the results of the t-test (Independent-Samples T Test), which was applied to measure whether there was a significant difference between the groups in the study, it is determined that there was no significant and significant difference between the groupsAccording to the results obtained from the study, it can be said that accounting education has no effect on the development of communication skills by reducing students' verbal communication anxietyIn the study, no difference was found in terms of verbal communication skills and communication anxiety between the students of the Department of Business Administration, where accounting courses are intense, and the students of other departments, where accounting courses are few. To the total score of the questionnaire and each group separately, no significant difference was found between the students who are at the stage of entering and finishing the accounting education program and the student groups studying in the department of business administration and other departments.

Conclusions

Nowadays, thanks to the rapidly developing technology, the methods of obtaining and collecting information are carried out with arguments that require high communication skills such as oral presentations and video conferences. Therefore, accounting education and our education system should change the methods that do not

require verbal communication skills, such as measuring learning by testing. This system should be replaced by rote learning, helping students to develop their verbal communication skills; case studies, oral presentations and group discussions. Since communication skills are of critical importance in order to be successful in the accounting profession, first of all, verbal communication anxiety and fear that prevent verbal communication should be reduced in order to improve students' verbal communication skills. It is also possible for students to overcome the fear of verbal and written communication; The approach of accounting instructors is very important and they have a responsibility in this regard, Accounting educators can help students overcome these fears and participate actively in the classroom by providing positive encouragement. It is recommended that communication skills be taught professionally by integrating them into the curriculum in basic accounting programs, rather than just being a part of general education or taking a communication course with a special course.